

Universitätsbibliothek Paderborn

Reverendissimi Ac Illustrissimi D.D. Antonii Godeau Episcopi Venciensis Viri Celeberrimi Theologia Moralis

Ex Purissimis Sacrae Scripturae, Patrum Ac Conciliorum Fontibus Derivata,
Notis Theologicis Illustrata, Duasque In Partes Divisa

Complectens Tractatus I. De Fontibus Doctrinae moralis. II. De praecipuis
ejusdem Fundamentis. III. De Peccatis. IV. De Legibus. V. De summario
dilectionis Praecepto. VI. De primo decalogi Praecepto. VII. De secundi
decalogi Praecepto

Godeau, Antoine

Augustae Vindelicorum, 1774

Caput II. Dispensatio a quibus, & quam ob causam sit facienda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53562](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53562)

CAPUT II.

Dispensatio a quibus, & quam ob causam sit. facienda?

Dispensatio juris seu legis relaxatio est et
 justa causa facta ab eo, qui legitimam potestatem habet. Latius accepta cum interpretatione & Epjikia coincidit; eamque divus Thomas nonnumquam ita exponit; strictius tamen sumpta, prout in data definitione sumitur, actus jurisdictionis est, qui solis Superioribus competit, sicque altiore quam Epjikia doctrinali originem petit. Magis adhuc ab irritatione, abrogatione, & derogatione differt; quia per istas lex quoad se totam vel partem tollitur, omnesque liberi ab obligatione fiunt: cum contra dispensatio legem intactam relinquit, errorumque manente obligatione unum vel alterum dumtaxat solutum ab onere efficiat; quod quia jam expressis verbis, jam signis aut factis, jam quoad totalem jam quoad partialem legem materiam contingit, *expressa* vel *tacita*, *totalis* vel *partialis* dispensatio esse potest.

Præcipua in lege humana dispensandi potestas (legem enim divinam nullus hominum naturalem proprie relaxare nec Deus ipse potest) in superiore residet non tamen ita, ut sive ab homine, sive a canone aliis delegari non possit. Facultas dispensandi, quam Jura cuidam officio in perpetuum adnexuere, *ordinaria* æquivalet; ea contra quam homo certe cuidam personæ concessit, *mere delegata* est, et

II. *Dispens. a quib. & quam ob caus. &c.* 325

libero concedentis arbitrio revocari potest, deficiente cum vita delegantis, nisi forte jam inchoata dispensationis executio sit, aut in gratiam delegati specialem a Superiore facta fuerit delegatio; quia concessum a Principe beneficium decet esse mansurum (cap. si cui. de præbendis in 6.) Hinc Papa in universa Ecclesia leges universales, Episcopus sua in Diœcesi leges particulares relaxare valet. Imo ut in omnibus irregularitatibus occultis, exceptis iis, quæ ex homicidio voluntario contractæ, aut quæ ad forum contentiosum deductæ fuerunt, imposterum Episcopi dispensent, in Tridentino Concilio fuit sancitum. In aliis quoque, quæ nimis frequenter occurrunt, quæque moram non ferunt, qualia sunt jejunia, festa, impedimenta occulta &c. vel ex consuetudine, vel tacito Papæ consensu Episcopi ultramontani dispensant, sicut jam olim dispensarunt, priusquam pontificiæ invaluerant reservationes.

Dispensatio a certa forma non pendet. *Expressa* verbis plerumque in charta descriptis expeditur; quæ, quia exemptionem a lege, iudice odiosam, continent, stricte interpretari, nec ultra extendi debent: dispensatio *tacita* facta, aut alio signo fieri solet, ex quo actualis dispensandi voluntas in Superiore cognosci clare possit. Non igitur sola Superioris taciturnitas sufficit. Sæpius, dum Præpositus tacet, maioris incommodi vitandi causa connivere, aut permittere; nullatenus vero dispensare intendit. Id clare experientia docet, Jurisque in corpore confirmatur, ubi dicitur: *Cum multa per patientiam*

tiam tolerantur, quæ, si deducta fuerint in iudicium, exigente iustitia non debent tolerari (cap. cum jam dudum. de præbend.) (a)

Ut dispensatio licita fiat, rationabili causa innixa sit oportet. Rationabilis causa aderit, si pietas, utilitas, aut necessitas ad dispensandum moveat. Sic, ut cum debilibus, cum nimis fragilibus &c. quoad abstinentiam a carnibus, quoad castitatis votum dispensetur, pietas ac caritas suadet: relaxationem residentia major Ecclesia

- (a) Ex diversis, oppositisque oriri principiis hæc
 „ taciturnitas potest: ergo ex ea certus dispensationis concedendæ colligi consensus nequit.
 „ Hæc proficisci taciturnitas potest. 1. Ex Prælati negligentia. 2. Ex nimia conniventia.
 „ 3. Ex pusillanimitate. 4. Ex ignorantia. 5. Ex malitia. 6. Ex studio scandali vitandi, majorisque mali declinandi. 7. Ex prævisione repugnantia subditi ad malum propensi. Quis inficias iverit, ex his, aliisque principiis oriri hanc Prælati taciturnitatem posse? Inepte ergo colligunt probabilistæ ex hac taciturnitate consensum concessæ dispensationis. P. Conde-
 na Tom. 6. lib. 1. diff. 6. c. 5. num. 10. Post pauca adversariorum fundamentum contem-
 tans subdit: „ Nullius apud me ponderis sunt
 „ adversæ sententiæ rationes: quæ omnes hoc aut
 „ recidunt: nempe præsumendum esse, Prælatum, dum videt, & non impedit, cum facile
 „ possit, velle dispensare, ne ipse peccet non
 „ impediendo peccata. Ex iis, quæ diximus, non
 „ vanam, arbitrariam, & commentitiam esse
 „ hanc præsumptionem constat; quoniam ex
 „ septem & amplius capitibus oriri hæc taciturnitas potest.

has: ætatis, vel interstitiorum dispensationem
 nonnumquam necessitas exigit. Hisque bonis
 quævis mala, quæ ex dispensatione in commu-
 nitatem redundant, sat, superque compensan-
 tur. *Detrahendum est aliquid severitati* (inquit
 sanctus Augustinus *Epist. I.*), *ut majoribus*
malis sanandis caritas sincera subveniat. Et
 Bernardus: *Non sum ita rudis, ut ignorem vos*
dispensatores, sed in ædificationem, non in de-
structionem. Quare superior quemadmodum
 iustam causam allegantibus legis relaxationem
 discrete concedere; ita nullum aut frivolum
 motivum producentibus dispensationem denega-
 re debet. Secus si faciat, ceu infidelis dispen-
 sator gravem rationem domino reddet, pœnas-
 que luet. Hæc quippe dispensandi facilitas
 legum vigorem enervat, deordinationem parit,
 bonoque communi non leve præjudicium infert.
 Quæquam adversa legislatoris officio sint nemo
 non videt.

Utrum dispensatio absque sufficiente causa
 rædam illicita, sed & *invalida* sit; major diffi-
 cultas est. Eam, quam *inferior*, seu delegatus
 absque causa concessit, nullam, ac irritam esse,
 omnes admittunt. Iste enim sub hac expressa,
 aut tacita conditione, ut causam præponderet,
 dispensandi facultatem a superiore accepit: unde
 si hanc non observat; quidquam sibi numquam
 concessum attentat, nihilque agit. Ast ubi de
 superiore, seu supremo legislatore, qui in sua
 vel prædecessoris lege sine causa dispensat, quæ-
 sio movetur; multi, probabilitatis præcipue

patroni, eandem validam pronunciant, hoc fieri unico fundamento nixi, quod legislator sine causa absque causa legem tollere, suosque subditos lege liberare; ita quoque manente lege unum vel alterum absque causa ab ejus obligatione eximere valide possit: eoquod tota legum obligatio suam a legislatoris voluntate & originem, & finem habeat.

Hæc tamen ratio tanta non est, ut omnem a nobis scrupulum pellat. Quod Princeps legem non condere, & abrogare absque justa causa possit, ultro fatemur; sed quod vigente adhuc lege, quemvis eximere pro arbitrio valeat, sicque exemptus contra legem agendi jus acquirat, asserere non audemus. Quamdiu lex manet, ipse quoque legislator eadem stringitur, utque uniformitas servetur, naturalis lex præcipit: unde sicut lex positiva legi naturali adversum numquam obligat, ita exemptio a lege, naturali legi contraria, pro foro interno numquam deobligat. Hanc ob rationem sanctus Thomas hujusmodi dispensatorem *infidelem* vocat, & sanctus Bernardus in eundem veluti *crudelem* invehit, quod nempe subditos, qui scientes tali dispensatione utuntur, in peccati laqueos ipsemet conjiciat, ac misere jugulet; quæ crudelitas est maxima (a).

(a) Eandem sententiam D. Amort. tenet, Concilium Trid., quod similes dispensationes seu subreptiones declarat, auctoritate nixus (Theol. mor. Tom. 1. Tr. 2. §. 14. q. 12.). P. Billuart cum plur-

Dum causa ab illo, qui dispensari petit, falsa allegatur, vel quid veri, quod dispensationem retardaret &c., subdole reticetur, irrita, & invalida dispensatio evadit; quia dispensanti pro talibus circumstantiis est involuntaria, & quia recta ratio postulat, ut mendax precator, penitus careat impetratis (cap. super litteris. de Rescriptis.). Hinc est, quod in singulis fere dispensationum formulis ista clausula invenitur: Si preces veritate nitantur (a). Quodsi ob-
vel

pluribus contrariam tuetur, contrariasque rationes fere omnes haud inepte solvit (Tract. de legib. dissert. 5. art. 3. §. 2.). Via media P. Antoine incedit, docetque, dispensationem, absque justa causa datam, validam esse, ipsumque dispensatum contra legem humanam, quæ valide relaxata est, non delinquere; in legem tamen naturalem impingere, quæ propter bonum commune uniformitatem præcipit, & ne quis sine justa causa a communi onere se subtrahat, stricte vetat. Unde ipsius opinione inter talem dispensatum, & non dispensatum hoc intercedit discrimen, quod sic dispensatus tantum vi legis naturalis, non positivæ (utpote relaxatæ) obligetur, nec contrahat pœnas, aut censuras lege positiva in transgressores latas; cum econtra non dispensatus nædum legis naturalis, sed etiam humanæ legis vigore ad servandam conformitatem obligetur, pœnisque subiaceat in jure statutis (Theol. moral. Tr. de legib. cap. 6. Q. 4.). Jam verisimilia ipsiusmet eligas.

(a) Duplex præprimis Tribunal ad expediendas dispensationes Romæ est erectum. Unum Pœnitentiarum, alterum Dataria vocari consuevit.

vel subreptio ex ignorantia contigerit, dispensationis executor, juxta quod ipsum legislatorem desuper informatum præsumit acturum, procedere poterit. Denique cum dispensatio non

Sacra *Pœnitentiaria* dispensationes concedit solum pro foro interno circa impedimenta matrimonii *occulta* impedientia, & dirimentia tam ad matrimonium contrahendum, quam in semel contracto manendum, excepto impedimento *consanguinitatis*, super quo numquam dispensat *Pœnitentiaria* ad matrimonium contrahendum, sed solummodo ad manendum in contracto, & quidem in quarto vel tertio gradu, non secundo vel primo. Item dispensat super irregularitatibus ex homicidio, ex defectu natalium &c. provenientes. Concedit etiam novas provisiones beneficiorum simoniace obtentorum. Litteræ supplicatorie ad Cardinalem majorem *Pœnitentiarum* sunt dirigendæ cum hac inscriptione; *Em. ac Reverendissimo D. D. S. R. E. Cardinali, majori Pœnitentiario.* In supplicatione non exprimuntur nomina Oratorum sed *N.* vel *Titius*, aut *Titia*. Rescriptum omnino gratis expeditur, & ad quemdam tertium mittitur, qui secreto sacro in confessionali dispensationem exequi debet, ac dispensationis chartam quamprimum flammis tradere absumendam. *Dataria* dispensat pro foro externo in impedimentis *manifestis*, aliisque ad forum contentiosum jam deductis; item in gradu consanguinitatis secundo & tertio, aut etiam primo mixto cum secundo, tertio, vel quarto. Litteræ supplicatorie ad ipsum summum Pontificem diriguntur cum inscriptione: *Sanctissimo Domino Domino Clementi Papæ XIV. Romam.* Oratorum seu supplicantium intus exprimuntur nomina, cognomina, *Diececesis* &c. Dispensationis

I. *Legis abrogat. derogat. Et cessat. Et c. 331*

gis abolitio, sed ejusdem dumtaxat relaxatio fit, rationabilem ob causam facta; quam primum causa deficit, etiam dispensatio desinit, & ille, cui fuit concessa, cum aliis denuo ad communem legis observantiam obligatur; hoc quippe sanæ rationi convenit, ac clare ex iis, quæ hucusque diximus, sequi videtur.

CAPUT III.

Legis abrogatio, derogatio, Et cessatio exponuntur.

Sicut res humanæ omnes, ita & leges ab hominibus conditæ mutationi sunt obnoxia, cum econtra lex naturalis firma semper ac immobilis ster. Disparitatis rationem Doctor Angelicus adfert, dum ad primum argumentum respondet: *Lex naturalis est participatio quædam legi æternæ; Et ideo immobilis perseverat; quod habet ex immobilitate Et perfectione divinæ ratio-*

Breve a Cardinale Datario ad Vicarium generalem, vel officialem dirigitur, ubi & taxa pecuniaria, a dispensatis solvenda, sæpe non modica exigitur, nisi in forma pauperum petita, & obtemperata dispensatio fuerit. Porro triplici forma peti, & concedi Romæ dispensatio solet; nimirum in forma *nobilium, honestorum, & pauperum*. Pauperes stylo romano illi reputantur, qui in bonis suis quinquaginta aureos non habent, vel qui de labore, aut commercio quotidiano vivunt, propterea etiam *miserabiles* dicti. Varias supplicationum formulas Auctores exhibent, præprimis P. Amort. Theol. mor. Tom. 1. Tr. 2. §. 14. num. 27. Vide.